

TÄYSKÄSI – G. H. VON WRIGHT

Edellisessä numerossa aloitin sarjan muistikuvia otsikolla ”Täyskäsi – Eino Kaila”. Täyskäsi on suomalaisen filosofian menestystarina, ja toisena korttina on akateemikko Georg Henrik von Wright (1916–2003).

Olin lukenut von Wrightiä jo koulupoikana, mutta ensimmäisen kerran varmaan tapasin hänet kuuluisassa torstaiseminaarissa. Paremmin tutustuin häneen kun sain päähani hakeutua tieteenfilosofian postgraduate-kurssille Dubrovnikiin, missä G. H:kin luennoi. Tarvitsin siihen sekä suosituksen (en ollut vielä edes maisteri) että matkarahaa. Lasse Hertzberg esitteli sitten minut G. H:lle, kuten kaikki häntä kutsuivat. Sain kutsun hänen kotiinsa Laivurinkadulle. Hän aivan ilmeisesti halusi tarkistaa, että pärjäisin kurssilla. Pitkän keskustelumme jälkeen hän sitten teki sekä suosituksen että soitti opetusministeriöön: täällä on yksi nuori mies, joka tarvitsisi matka-apurahan. Se järjestyi, ja vietin Dubrovnikissa pari kuukautta.

Tuohon aikaan G. H. opiskeli venäjää, tarkoituksenaan pystyä lukemaan klassikkoja alkukielellä. Usein iltapäivisin vietimme aikaa hotellin terassilla, hän opetellen kyrillisiä aakkosia, minä kotiläksyjä tehden. Kun myöhemmin matkustimme mm. Moskovassa, Georgiassa ja Armeniassa, isännät kehuivat vuolaasti G. H:n venäjää.

G. H. oli kiinnostunut paitsi kirjallisuudesta myös historiasta. Leo Tolstoissa nämä kaksi vaikutetta yhtyvät, ja selvästi G. H:n historianfilosofia oli saanut Tolstoista vaikutteita. Hän sai myös matkustamisesta uusia vaikutteita. Dubrovnikissa siihen oli paljon mahdollisuuksia, ja retkeilimme viikonloput pitkin Kroatian rannikkoa, Mostarista alas Kosovon rajalle. G. H. muistetaan edistysuskon epäilijänä, ja hän muistutti, että Välimeren rantojen seetrimetsät oli kaadettu, pääasiassa laivanrakennuksen tarpeisiin. Retkeilimme Thomas Poggen täysin ajokelvottomalla kuplalla. Sen vaihekeppi saattoi jäädä käteen, vain toinen etuvalo toimi, ja auto oli niin pahasti kolaroitu, että se

kääntyi vain hieman oikealle. Tämä hieman hidasti menoa serpentiinimutkissa. Myöhemmin rouva von Wright otti minut puhutteluun, koska olimme vieneet G. H:n niin vaarallisille retkille. Mutta hauskaa meillä oli.

Lähdimme aina aamulla aikaisin ja lämpötila oli lähellä nollaa. Auton lattiassa oli takaistuimen edessä iso reikä eikä lämmitys toiminut, joten aika ajoin jouduimme lämmittelemään tienvarsikahviloissa. Joimme erinomaista kroatialaista (siis turkkilaista) kahvia, ja päälle päätteeksi G. H. tarjosi slivovits-paukun. Ja sitten taas menttiin. Tästä tuli välillemme eräänlainen yksityinen vitsi: kun väitelin tohtoriksi, sain karonkkalahjaksi pullon hyvää slivovitsia. Se on tallella vieläkin. Vitsi jatkui: kerran G. H. tuli matkalta ja kutsui huoneeseensa, aukaisi selvästi kosteusvaurioita kärsineen kirjan ja kysyi, tunnistananko hajun. En tunnistanut, mihin hän virnisti: ”Se on slivovitsia, pullo hajosi matkालaukussa.”

G. H. sai valtavasti eripainoksia ja kirjoja. Hän oli nopea lukija eikä arkistoinut tarpeettomia julkaisuja. Muistan Tapaninpäivän 1970-luvulla, jolloin olin töissä. G. H. teki jokavuotista siivoustaan. Hän kasasi tarpeettomat julkaisut pöydän kulmalle – ja työnsi ne sitten reunan yli paperikoreihin. Korit hän sitten raahasi ovensa ulkopuolelle. Sieltä sai kukin poimia haluamansa, ja loput korjasi siivooja.

G. H. viihtyi ulkomailla, ei ainoastaan Britanniassa tai Yhdysvalloissa, ja näinkin häntä ulkomailla usein. Hän suositteli minua aikoinaan Oxfordiin, ja moraalinen tutorini Queen’s Collegessa oli Brian McGuinness, toinen Ludwig Wittgensteinin oppilas ja *Traktatuksen* kääntäjä. Kun G. H. tuli Oxfordiin pitämään vierailuluentoja, hän majoitui tietysti Queen’siin. Hän oli teon teoriassaan luopunut niin sanotusta loogisen yhteyden argumentista ja oli etsimässä kolmatta tietä sen ja kausalistisen vaihtoehdon välillä. Hän oli kiinnostunut kuulemaan, kuinka uusi käsitteellisen yhteyden ajatus minuun upposi. Minulla oli Oxfordissa

vanha Lada (jossa ratti oli ”väärällä” puolella), ja vietimme yhden päivän Cotswoldeissa keskustellen filosofiasta ja kaikesta muusta – ja nauttien pakolliset *sconsit*.

Vuonna 1998 G. H. vieraili Trinity Collegessa Cambridgessä, jonka fellow hän oli. Hän ei enää mielellään matkustanut, etenkin sydämen tahdistimen vuoksi, ja muutenkin matkalaukkujen raahaaminen kävi raskaaksi. Sovimme hyvissä ajoin etukäteen, että haen hänet Stanstedista. Kun olimme parkkeeranneet Trinityyn, hän suuntasi ensimmäiseksi lodgeen. G. H. oli nimittäin lähettänyt mekaanisen kirjoituskoneensa etukäteen Trinityyn. Tämä oli se kuuluisa kone, joka seurasi häntä kaikkialle. Hän kirjoitti aina ensimmäisen version käsin ja toisen tuolla kirjoituskoneella. Vasta sitten joku muu sai tarkistaa kirjoitusvirheet. Kun hän sai rakkaan koneensa, hän kääntyi kohti päärakennusta. Suuren etupihan nurmikolle tullessa hän huikkasi poikamaisesti: ”Matti, nyt mennään!” Ja hän vilisti yli huolella vaalitun nurmikon. Collegen *fellow*’lle tämä on sallittua, muita sakotetaan (ainakin ennen se oli puoli puntaa). Mutta perässä oli mentävä. Myöhemmin G. H. kutsui minut ruokasalin *high table* -osaan illalliselle. Matkalla saliin törmäsimme Trinityyn silloiseen masteriin Amartya Seniin, joka pahoitteli, ettei voinut tulla lausumaan ruokarukousta. Hänellä oli nimittäin tärkeämpää tekemistä, eli viinin maistelua kellarin täydentämistä varten. Niinpä ruoan siunasi Andrew Huxley (Aldousin veli).

Kävimme myös Wittgensteinin haudalla. Tämä oli todennäköisesti viimeinen kerta, kun G. H. vieraili siellä. Hän oli Wittgensteinin lempioppilas ja kirjallisen jäämistön haltija. Hän oli myös lupautunut pitämään huolta Wittgensteinin haudasta. Nyt hän ei enää halunnut matkustaa, ja hän esitti toiveen luopua tästä tehtävästä. Kerroin huolesta Edward Craigille, joka sanoi, ettei tämä ole mikään ongelma, koska hän näkee Wittgensteinin haudan keittiönsä ikkunasta. G. H. kävi myös meillä kotona ja illallisella collegessa. Tyttäremme Kaarina otti joukon kuvia meistä sekä Wittgensteinin haudalla että kodissamme. Ne ovat varmasti viimeisimpiä kuvia G. H:sta Cambridgessä.

Viimeisinä vuosinaan G.H. liikkui huonosti eikä käynyt yliopistolla. Kenties pari vuotta ennen hänen kuolemaansa päätin jatkaa henkilökohtais-

ta vitsiämme. Yritin etsiä pullon slivovitsia, mutta koska sitä ei Suomesta saanut, vein hänelle tervehdyksenä pullon konjakkia. Hän kiitti kovasti, mutta sanoi, että senkin lääkäri on kieltänyt.

Muistan G. H:n huumorintajuista ja liberaalina aristokraattina, jonka panos suomalaisen filosofian menestystarinaansa oli ratkaiseva. Hänen huumoriaan kuvaa seuraava tapaus. Olimme (Thomas Wallgren ja muu ryhmä) järjestämässä kansainvälistä konferenssia otsikolla ”Modern and Moral Identity”. Pyysimme G. H:ta avainpuhujaksi. Hän valitteli, että seuraava vuosi on kiireinen. Sanoimme mekin, että konferenssi on vasta vuotta myöhemmin. Valo pilkahti tuuheiden kulmakarvojen alta: ”Ahaa, mutta silloin voi olla toinen ongelma! Voin olla kuollut.”

MATTI SINTONEN

Kirjoittaja on Helsingin yliopiston Filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen johtaja.

SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURASSA TAPAHTUU

27.–28.11.2017

Folklore and Old Norse Mythology

30.11 –1.12.2017

Kansanmusiikki ja satavuotias Suomi

12.–13.12.2017

Biografian rajat ja rajattomuus

18.1.2018

Tieteiden yö SKS:ssa: Väärinkäsityksiä Kalevalasta

18.1.2018

Tieteiden yö SKS:ssa: Tietokirja.fi: Tiedekirjaraati

Ohjelmat: www.finlit.fi